

Videoafhøringer af børn i kriminalsager

MED SÆRLIG FOKUS PÅ GRØNLANDSKE SAGER

ULLORIAQ GRØNVOLD

Indholdsfortegnelse

ABSTRAKTI	2
ABSTRAKT	2
1. INDLEDNING OG PROBLEMFORMULERING.....	3
1.2 PROBLEMFORMULERING	3
1.3 AFGRÆNSNING	4
1.4 METODE OG RETSKILDER.....	4
2. RETSGRUNDLAGET FOR VIDEOAFHØRINGER I GRØNLANDSK OG DANSK RET	7
2.1 GRØNLANDSK RETSPLEJELOV.....	7
2.1.1 Retsplejelovens § 155	7
2.1.2 Retsplejelovens § 321 a.....	7
2.1.3 Retsplejelovens § 340 a.....	7
2.1.5 Retsplejelovens § 467 a.....	9
2.2 DANSK RETSPLEJELOV	9
2.2.1 Retsplejelovens § 183	9
2.2.2 Retsplejelovens § 731 a.....	9
2.2.3 Retsplejelovens § 745 e.....	9
2.2.5 Retsplejelovens § 872	10
2.3 RETTIGHEDER GENERELT	10
2.3.1 Parts nærmeste.....	10
2.3.2 Vidnefritagelse.....	11
2.3.3 Bisidder / bistandsadvokat	11
2.4 RIGSADVOKATMEDDELELSEN, AFSNITTET: VIDEOAFHØRING AF BØRN	13
2.5 SAMMENFATNING	17
3. KVALITATIV ANALYSE AF GRØNLANDSKE VIDEOAFHØRINGSSAGER	17
3.1 POLITIETS JOURNAL NR. 5512-97351-62-21.....	17
3.1.1 Anmeldelse af sagen	17
3.1.2 Analyse af videoafhøringen	18
3.1.3 Sammenfatning	20
3.2 POLITIETS JOURNAL NR. 5505-97431-565-20.....	21
3.2.1 Anmeldelse af sagen	21
3.2.2 Analyse af videoafhøringen	21
3.2.3 Sammenfatning	24
3.3 POLITIETS JOURNAL NR. 5505-97361-49-21.....	25
3.3.1 Anmeldelse af sagen	25
3.3.2 Analyse af videoafhøringen	26
3.3.3 Sammenfatning	26
3.4 SAMMENFATNING AF DEN KVALITATIVE ANALYSE	27
4. KONKLUSION	29
KILDEFORTEGNELSE	31
JURIDISK LITTERATUR	31
BETÆNKNINGER, BEKENDTGØRELSER OG LOVE	31
RETSPRAKSIS / DOMME	31
ANDET	31
BILAGSLISTE	32

Abstrakti

Pinerluttulerinermut tunngatillugu suliani meeqqat 15-it ataallugit ukiullit ilisimannittuugaangata pinerline-qarsimasuugaangataluunniit politiit videomut immiunneqartumik killisiusarnerat aallaaviusarpoq. Qallunaat Nunaanni Kalaallit Nunaannilu videomut immiunneqartumik killisiuinermi inatsisit atuuttut pingaarutillit ataatsimut isigalugu assigiipput, naak ataasiakkaat assigiinngissuteqalaaraluartut nunat assigiinngitsunik eqqartuussisarnermut inatsiseqarnerat aallaavigalugu. Kalaallit Nunaanni suliani oqalutsit atorneqartarput meeqqat kalaallit politiit qallunaanit immikkut ittumik ilinniarsimasunit killisiorneqaraangata. Nutserineq ajornakusoortarpoq meeqqat nammineq oqaatsitik atorlugit takisuumik paasissutissanillu pingaarutilinnik imalinniik nassuiaateqaraangata, oqaatigineqartut ilaat nutserneqanngitsoortarmata ilaallu isumaanik sinnilimmik pissanganarsagaallutik oqalutsip nutserineratigut. Nutserineq tamakkiisuunanilu eqqortuunngikkaangat eqqartuussisarnermi periutsit qitiulluinnartut, tassallu uppernarsaatip saqqummiunneqartup immini ersinnera aammalu illuatungimut killisiuisinnaaneq, innarlerneqaaqqittarput, videomut immiunneqartumik killisiuineq uppernarsaatip saqqummiunneqartup immini ersinneranut tunngavisumik periutsimiik saneqqut-sineroreermat. Naggasiullugulu meeqqap killisiorneqartup qaniginerpaasaanut tunngasunik inatsisunik ilitsersuussisarneq, pinerlussimasutut ilimagineqartoq meeqqap qanigisarigaangagu, nakimanartoqarpoq, suliat ilaanni ilitsersuussisarneq inatsisit atuuttut avaqqullugit ilitsersuussisoqartarmat.

Abstrakt

Når vidner eller forurettede er børn under 15 år, er det udgangspunktet at politiet foretager videoafhøringer i kriminalsager. Retlige regler for videoafhøringer i Danmark og i Grønland er i det væsentligste ens, om end der er nogle forskelle som følge af landenes forskellige retsplejelove. I de grønlandske sager anvendes tolke når grønlandske børn afhøres af dansksprogede polititjenestemænd med særlig uddannelse. Tolkning er vanskelig, når børnene afgiver en fri og længere forklaring med flere væsentlige detaljer, da noget af det sagte ikke tolkes og nogle udsagn overdramatiseres igennem tolkningen. At tolkning ikke er korrekt og eller ikke fyldestgørende gør at centrale principper som bevisumiddelbarhed og kontradiktion i hovedforhandlinger yderligere svækkes da en videoafhøring i forvejen er en fravigelse af princippet om bevisumiddelbarhed. Slutteligt er måden at vejlede det afhørte barn om muligheden for ikke at udtale sig, når den formodede gerningsperson er barnets nærtstående, betænkelig da der forekommer tilfælde, hvor vejledningen ikke er i overensstemmelse med lovgivningen.

1. Indledning og problemformulering

Det grønlandske sprog er det officielle sprog i Grønland jf. selvstyrelovens § 20. Retssproget er grønlandsk og dansk jf. den grønlandske retsplejelovs § 95, stk. 1, hvilket betyder at både grønlandsk og dansk kan bruges i retssager, hvorefter sproget skal oversættes af en tolk hvis en af parterne ikke forstår sproget.

Der er dog retspraksis for at der tages udgangspunkt i dansk skriftlig materiale jf. Grønlands Landsrets beslutning af 16. august 2018 i sagen K 128/18, hvor landsretten har lagt til grund, at anklagemyndighedens skriftlige arbejde tager udgangspunkt i de danske versioner, som oversættes til grønlandsk (tvisten handlede om et anklageskrift, hvor der i den danske version var beskrevet ”*med svær hjerneskade til følge*”, mens den grønlandske version var oversat som ”*med hjernerystelse til følge*”).

En videoafhøring træder ind som en afhøring i retten da den afspilles som bevis i retten. Videoafhøring foretages af en særligt uddannet polititjenestemand. Når den afhørende betjent ikke snakker grønlandsk og den afhørte primært er grønlandssproget bruges en tolk under afhøringen. Det kunne være interessant at undersøge om tolkning i videoafhøringer kan give anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, når den afhørte primært er grønlandssproget og den afhørende betjent ikke er grønlandssproget.

Lovgivningen vedr. retsplejen og kriminalretten hører under de områder, som det Grønlandske Selvstyre endnu ikke har hjemtaget¹, hvorfor de regler der reguler videoafhøring vedtages i Danmark. Udover den ovenstående sproglige aspekt er det derfor også interessant at skulle undersøge om reglerne for videoafhøring i Grønland og i Danmark er de samme.

1.2 Problemformulering

Med henblik på at gennemføre en komparativ analyse af forskelle og ligheder imellem retlig regulering og eventuelle retssikkerhedsmæssige udfordringer i Grønland og Danmark vedrørende videoafhøringer af børn under 15 år i kriminalsager foretages:

- redegørelse for indholdet af de retlige regler om gennemførelse af videoafhøringer af børn under 15 år i kriminalsager henholdsvis i Grønland og Danmark,
- analyse af videoafhøringens resultat både verbalt og skriftligt når der anvendes tolk i grønlandske sager, med særlig fokus på om de verbale er oversat tilstrækkeligt både under selve videoafhøringen men også skriftligt ved afskriften. Herunder inddrages aspekter vedrørende vejledning om / oplysning af rettigheder op til videoafhøringen eller ved begyndelsen af videoafhøring.

¹ Lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre, bilag liste II.

1.3 Afgrænsning

Dette projekt vil ikke tage stilling om den i videoafhøringen afgivne forklaring er tilstrækkelig til at rejse tiltale og i sidste ende til en domfældelse. Det vil således ikke diskutere om bestemt paragraf i kriminalloven er overtrådt på baggrund af den afgivne forklaring under videoafhøringen, ligesom indholdet af de bestemte paragrafer, fx voldtægtsbestemmelsen i kriminallovens § 77, ikke vil blive diskuteret.

Projektet vil have særlig fokus på videoafhøring af børn under 15 år og vil således ikke beskæftige sig med videoafhøring af unge mellem 15-18 år og personer med en alvorlig psykisk lidelse eller væsentlig funktionsnedsættelse. Af samme grund vil den relativt nye danske bestemmelse om videoafhøring af alle forurettede i voldtægtssager samt dertilhørende afsnit i Rigsadvokatmeddelelsen ikke blive behandlet.

Da projektet har særlig fokus på afholdelsen af videoafhøringen vil fx den grønlandske retsplejelovs § 343 om indenretslig afhøring, som kan blive aktuelt såfremt forældremyndigheds indehavere modsætter sig videoafhøring af barn, ikke blive behandlet, ligesom bestemmelser der relaterer sig til afholdelse af hovedforhandlingen, så som forhåndsafgørelser om dørlukning, referatforbud, navneforbud mv. ikke vil blive behandlet.

Reglerne omkring beskikkelse af forsvarer til mistænkt / sigtede efter retsplejelovens bestemmelser, fx vedr. udelukkelse af forsvarer (grønlandsk retsplejelovs § 325) eller om beskikket forsvarer skal være autoriseret forsvarer eller advokat (grønlandsk retsplejelovs § 322) vil heller ikke blive inddraget da fokuset i projektet er på selve videoafhøringen, ligesom begæring om evt. genafhøring i forbindelse med videoafhøringer heller ikke blive behandlet af samme grund.

Under analysen havde jeg ønsket at lave en komparativ kvantitativ analyse af sagsbehandlingstiderne i videoafhøringssagerne i Danmark og i Grønland da der er stort fokus på området og folketinget modtager tilsynsrapporter vedr. videoafhøringssager i Danmark². Det har dog desværre ikke være muligt at få adgang til statistik vedr. videoafhøringssager trods skriftlige henvendelser både til Dansk og Grønlands Politi, hvorfor komparativ kvalitativ analyse udelades.

1.4 Metode og retskilder

Metoden i projektet er komparativ og retsdogmatisk³, hvor formålet er at beskrive gældende grønlandsk / dansk ret indenfor foretagelse af videoafhøringer, ved at redegøre ligheder og forskelle af de relevante retskilder samt analysere og fortolke videoafhøringernes resultater i grønlandske sager.

² Social- og Ældreudvalget 2020-21, SOU Alm. del – Bilag 350

³ Retssystemet og juridisk metode, Peter Blume, 2. udgave, 2014, s. 40.

Under den komparative redegørelse af de retlige regler vil både den grønlandske og danske retsplejelovs relevante bestemmelser blive beskrevet, både ud fra selve lovteksten men også ud fra lovens forarbejder. Afsnittet *Videoafhøring af børn* i Rigsadvokatmeddelelsen vil også blive gjort rede for. I det omfang det er relevant vil grønlandsk retspraksis også blive inddraget.

Analysedelen bliver kvalitativ undersøgelse af grønlandske videoafhøringer med særlig fokus på anvendelse af tolk samt vejledning / oplysning af rettigheder til den afhørte. Undersøglesperioden fastsættes til perioden fra juli 2020 til november 2021 primært fordi de siger jeg har adgang til stammer fra den periode. Seneste ændringer til gældende grønlandsk retsplejelov (LBK nr. 1581 af 13/12/2016) er fra 30. juni 2020, hvorfor den var gældende i hele undersøgelsesperioden. De danske regler har været ændret flere gange under den fastsatte undersøgelsesperiode, hvorfor ændringerne redegøres nedenfor.

Den gældende dansk retsplejelov er LBK nr. 1835 af 15/09/2021, altså udstedt midt i undersøgelsesperioden. Men forskellen mellem LBK nr. 1835 af 15/09/2021 og de forrige, LBK nr. 1445 af 29/09/2020 og LBK nr. 938 af 10/09/2019 (der er ingen forskelle mellem september 2019 og september 2020 udgaverne så vidt angår nedenstående fremhævninger), der altså var gældende i undersøgelsesperioden, for så vidt angår bestemmelser der relaterer sig til videoafhøring og som redegøres under punkt 2.2 og 2.3 i dette projekt er § 172 a (hvor man i de gamle henviste til § 745 e og i den nye henviste til § 745 e, stk. 1-4), § 741 a (straffelovens § 119 b indsat som en typeforbrydelse, hvortil der kan beskikkes bistandsadvokat og nyt stk. 4 indsat, som giver hjemmel til at den forurettedes ret til en vederlagsfri samtale med en advokat forud for evt. anmeldelse til politiet), § 745 e (straffelovens § 242 taget med under § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b samt nyt stk. 5 indsat der giver hjemmel til videoafhøring af alle forurettede i voldtægtssager).

Med ovenstående fremhævning af forskellene mellem LBK nr. 938 af 10/09/2019, LBK nr. 1445 af 29/09/2020 og LBK nr. 1835 af 15/09/2021 redegøres den nu gældende danske retsplejelov for også at vise forskellene mellem grønlandsk og dansk retsplejelov i dag.

Der er hele fire udgaver af Rigsadvokatmeddelelser vedr. videoafhøring mellem årene 2019 til 2022. De første tre er navngivet "*afsnittet: Videoafhøring*" og er henholdsvis af 02/04/2019⁴, 07/04/2021⁵ og 24/09/2021⁶. Den seneste og gældende udgave er navngivet "*afsnittet: Videoafhøring af børn*" og er af 01/01/2022⁷. Det betyder at der i forhold til undersøgelsesperioden var 3 forskellige gældende Rigsadvokatmeddelelser; april

⁴ CIR1H nr. 9299 af 02/04/2019

⁵ CIR1H nr. 9208 af 07/04/2021

⁶ CIR1H nr. 9752 af 24/09/2021

⁷ CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022

2019 udgaven, april 2021 udgaven og september 2021 udgaven. For god ordens skyld vil jeg fremhæve forskellene mellem de forskellige versioner:

Til alle udgaverne er samme version af retsplejelov og straffelov blevet anvendt som love. Forskellene mellem april 2019 og april 2021 er kosmetiske, hvor man på side 9 har ændret formuleringen "*sagens opklaring*" til "*sagens oplysning*", ligesom man på samme side har ændret henvisningerne af § 733, stk. 2 og § 745 e til henholdsvis § 735, stk. 3 og § 745 e, stk. 2 i april 2021 versionen. På side 11 er henvisningen til § 741 c, stk. 1, jf. stk. 4 ændret således at man har fjernet "jf. stk. 4" i den nyere version. Slutteligt har man på side 22 under afsnit 3.2 ændret henvisningen fra § 171 a, stk. 2 til § 172 a, stk. 2 i den nyere version.

Forskellen mellem april 2019 og april 2021 udgaverne i forhold til september 2021 udgaven er at man i september 2021 udgaven på side 16 har indsat Højesterets kendelserne AM2021. 05.27H og U.2021.2868U, der relaterer sig til parts nærmeste problematikker jf. retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1 om tab af velfærd, hvor forældremyndighedsindehavere risikerede udvisning som følge af straffesagerne. Som følge af indsættelsen af de to nye domme er afsnittet 2.5.1 på side 17 blevet fjernet og erstattet med afsnittet 2.5.1.1.

Forskellen mellem de tre tidligere udgaver og den nu gældende udgave af januar 2022 er, udover ovenstående anførte, at man på den nu gældende udgave har indsat straffelovens §§ 242 (stalking) og 243 (psykisk vold) på side 10 som sager, hvortil der kan beskikkes bistandsadvokat til forurettede, ligesom lov nr. 2600 af 28. december 2021 om styrket indsats mod stalking er taget med som relevant forarbejder.

Med disse fremhævnninger af forskellene vil jeg gøre rede for den gældende udgave af Rigsadvokatmeddelelsen under punkt 2.4, dels for at beskrive hvad der er gældende i dag, men også fordi ændringerne ikke relaterer sig til fokuspunkterne i den kvalitative undersøgelse, der særligt fokuserer sig på de grønlandske sager som ikke skal sammenlignes med de danske, hvorfor ændringerne i Rigsadvokatmeddelelsen ikke har betydning for Grønland fordi andre regler i Grønland ikke har været ændret på tilsvarende måde, som de danske regler, der har affødt ændringerne i Rigsadvokatmeddelelsen.

I undersøgelsen anvendes mine egne sager (jeg er selv autoriseret forsvarer), hvor afskriften fra den enkelte videoafhøring anonymiseres og vedlægges som bilag til projektet. Såfremt tolkningen efter min opfattelse ikke har været tilstrækkelig og dette kommer til udtryk under selve videoafhøringen og eller på afskriften af videoafhøringen, vil jeg selv oversætte den relevante passage og skrive den i selve analyseteksten. I det omfang sagerne er afgjort enten i kredsretten eller i Grønlands Landsret vil resultatet blive oplyst.

2. Retsgrundlaget for videoafhøringer i grønlandsk og dansk ret

2.1 Grønlandsk retsplejelov

2.1.1 Retsplejelovens § 155

Stk. 1 beskriver udgangspunktet for afhøring af vidner i retten, hvor den part, der har indkaldt vidnet, først afhører, hvorefter modparten har mulighed for at afhøre vidnet. Udgangspunktet er således, at vidner møder fysisk op i retten for at afgive forklaring. Når modparten har afhørt vidnet, har parterne mulighed for at stille supplerende spørgsmål. Retten har også mulighed for at stille spørgsmål samt overtage afhøringen efter bestemmelsens stk. 2.

Stk. 3 giver retten hjemmel til at bestemme hvordan og af hvem børn under 15 år skal afhøres, herunder særligt vedr. kriminalsager at der kan foretages videoafhøringer jf. RPL § 340 a af børn under 15 år eller i øvrigt af personer, som opfylder betingelserne i RPL § 340 a, stk. 1, nærmere herom under punkt 2.1.3. Stk. 3 bestemmelsen er således en undtagelsesbestemmelse der gør, at en videoafhøring træder ind i stedet for en almindelig afhøring i retten efter stk. 1.

Bestemmelsens stk. 3, 3. pkt. giver hjemmel til en såkaldt tryghedsperson til den der skal afhøres efter stk. 3, hvorefter en repræsentant for kommunalbestyrelsen eller en anden egnet person kan tilkaldes for at yde bistand til den afhørte under afhøring.

2.1.2 Retsplejelovens § 321 a

Efter denne bestemmelse er forsvarerbeskikkelse obligatorisk når der skal foretages videoafhøring efter RPL § 340 a eller § 155, stk. 3, også selvom der endnu ikke er identificeret en mistænkt i sagen. Der skal også beskikkes en forsvarer hvis selv valgt forsvarer udebliver fra afhøringen.

2.1.3 Retsplejelovens § 340 a

Hele bestemmelsen beskriver fremgangsmåden ved videoafhøring af børn. Efter stk. 1, nr. 1 kan politiet optage en afhøring af en person på video med henblik på at anvende optagelsen som bevis under hovedforhandling efter RPL § 467 a hvis den afhørte person er under 13 år.

Efter stk. 1, nr. 2 kan personer under 15 år også videoafhøres hvis en række betingelser er opfyldt. Disse betingelser er vedr. overtrædelse af kriminallovens § 74 (blodskam) eller kapitel 18 (seksuelle forbrydelser) jf. § 340 a, stk. 1, nr. 2 litra a eller vedr. overtrædelse af kriminallovens § 86, stk. 1 (manddrab) eller § 88, 1. pkt. (forsættlig vold), når personen der skal afhøres selv er forurettet eller dennes nærmeste er forurettet og den der er mistænkt, er den der skal afhøres nærmeste jf. § 340 a, stk. 1, nr. 2, litra b.

Som det kan ses, er der efter § 340 a, stk. 1, nr. 1 ikke oplyst en liste af forbrydelsestyper der kan foretages videoafhøring til for personer under 13 år. Af forarbejderne⁸ til bestemmelsen fremgår det, at sagstyperne efter konkret vurdering bør være seksuelle overgreb mod børn, ligesom man efter konkret vurdering også kan videoafhøre børn til andre typer af sager end seksuelle overgreb. Da børn under 13 år også i sagens natur også er under 15 år, må det antages at børn under 13 år også kan videoafhøres til de oplyste forbrydelsestyper jf. § 340 a, stk. 1, nr. 2, litra a og b.

Stk. 1, nr. 3 er en opsamlingsbestemmelse i forhold til nr. 1 og nr. 2 i samme bestemmelse, hvor unge i alderen 15-17 år som det klare udgangspunkt bør afgive vidneforklaring i retten og skal således ikke videoafhøres⁹. Efter denne opsamlingsbestemmelse kan børn i alderen 13-14 år også kunne afhøres til andre forbrydelsestyper end de der er nævnt i stk. 1, nr. 2 litra a og b. Disse forbrydelsestyper kunne fx være ulovlig tvang (§ 91), frihedsberøvelse (§ 92) eller menneskehandel (§ 93), mens der fx til berigelseskriminalitet ikke vil kunne foretage videoafhøring efter opsamlingsbestemmelsen¹⁰.

Stk. 1, nr. 4 giver hjemmel til, at personer på 18 år eller derover med alvorlig psykisk lidelse eller væsentlig funktionsnedsættelse kan videoafhøres hvis der særlige omstændigheder der taler for det.

Efter stk. 2 skal forsvareren være til stede under videoafhøringen. Forsvareren har således pligt til at være til stede som repræsentant for den mistænkte for at varetage dennes interesser, der efter § 340 a, stk. 3 ikke har adgang til at overvære videoafhøringen. Den mistænkte skal dog snarest muligt sammen med forsvareren have mulighed for at gennemse videoafhøringen hos politiet. Begrebet "snarest muligt" i den her sammenhæng skal forstås som eventuelt samme dag efter optagelsen, og så vidt muligt inden for 1-2 uger efter afhøringen¹¹.

Stk. 3, 3. pkt. beskriver en begæring om genafhøring fra mistænkte eller dennes forsvarer skal fremsættes snarest muligt efter gennemsyn af første videoafhøring. Begrebet "snarest muligt" her dækker senest inden 2 uger efter gennemsyn af videoafhøringen¹².

Efter stk. 4 har mistænkte eller dennes forsvarer mulighed indenfor en frist på 4 uger fra videoafhøringens foretagelse til at modsætte sig til at videoafhøringen anvendes som bevis under hovedforhandlingen og det

⁸ Folketingstidende 2013-14, A, L 120 som fremsat, s. 7-8

⁹ 2015/1 LFS 42, Forslag til Lov om ændring af retsplejelov for Grønland (Videoafhøring af børn og unge i kriminalsager m.v., s. 30)

¹⁰ 2015/1 LFS 42, Forslag til Lov om ændring af retsplejelov for Grønland (Videoafhøring af børn og unge i kriminalsager m.v., s. 30)

¹¹ CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn s. 20.

¹² CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn s. 21.

skal indbringes for retten. Efter 2. pkt. kan retten se bort fra en fristoverskridelse, der må anses for undskyldelig, som fx kunne være at der var kommet relevante nye oplysninger frem efter udløbet af fristen¹³.

2.1.5 Retsplejelovens § 467 a

Bestemmelsen giver udtrykkeligt hjemmel til at en videoafhøring efter retsplejelovens § 340 a eller § 155, stk. 3 kan anvendes som bevis under hovedforhandling. Anvendelse af en videoafhøring som bevis under hovedforhandling er en fravigelse af princippet om umiddelbar bevisførelse¹⁴, hvorfor der er givet en udtrykkelig hjemmel til anvendelse af en videoafhøring som bevis.

2.2 Dansk retsplejelov

2.2.1 Retsplejelovens § 183

Den grønlandske tilsvarende bestemmelse, RPL § 155, ligner meget den danske bestemmelse og indholdet er stort set det samme, udover at henvisningerne til andre bestemmelser i den danske retsplejelov har andre §§, ligesom der i den danske henvises til straffesager, hvor man i den grønlandske henviser til kriminalsager, hvilket i bund og grund er det samme. Så ingen væsentlige forskelle mellem grønlandsk retsplejelovs § 155 og den danske retsplejelovs § 183.

2.2.2 Retsplejelovens § 731 a

Den grønlandske tilsvarende bestemmelse, RPL § 321 a, er formuleret ordret med den danske bestemmelse med undtagelse af paragrafhenvvisningerne i den danske retsplejelov, hvor man henviser til § 745 e og § 183, stk. 3. Ingen forskel her.

2.2.3 Retsplejelovens § 745 e

Den grønlandske tilsvarende bestemmelse, RPL § 340 a, er formuleret ordret med den danske bestemmelse, hvor der bare er forskel på henvisninger til kriminalloven samt straffeloven, ligesom indholdet af de henvisninger er anderledes, hvor der fx i straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser er 18 paragrafer (§ 242 indsat i § 745 e, stk. 1, nr. 2, litra b jf. § 2 i lov nr. 2600 af 28/12/2021) i modsætning til kriminallovens kapitel 18 om seksualforbrydelser, hvor der kun er 9 paragrafer. I forhold til bestemmelsernes stk. 1, nr. 2, litra b er der også denne forskel at psykisk vold er kriminaliseret i straffeloven, ligesom voldsbestemmelsen er opdelt i flere paragrafer. Kriminalloven ikke indeholder bestemmelser om psykisk vold, ligesom

¹³ CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn s. 23.

¹⁴ Folketingstidende 2013-14, A, L 120 som fremsat, s. 15.

voldsbestemmelsen kun er på enkelt paragraf, hvor § 88, 1. pkt. om forsætlig vold kun er medtaget som en forbrydelse, hvortil der kan foretages videoafhøring.

Den danske bestemmelse har også § 745 e, stk. 1, nr. 5 (indsat jf. § 2 i lov nr. 2601 af 28/12/2021) som giver hjemmel til, at personer på 15 år eller derover, kan videoafhøres hvis overtrædelsen vedrører straffelovens § 216 (voldtægt) eller § 225 (andet seksuelt forhold end samleje) jf. § 216, hvor personen er forurettet. Selvom de tilsvarende grønlandske og danske bestemmelser er formuleret ordret der er jf. den danske retsplejelov hjemmel til at foretage videoafhøringer i flere sagstyper fordi straffeloven indeholder flere paragrafer, ligesom der ikke er aldersbegrænsning hvis overtrædelsen handler om voldtægt og den afhørte er forurettet.

2.2.5 Retsplejelovens § 872

Den grønlandske tilsvarende bestemmelse, RPL § 467 a, svarer til den danske bestemmelse og skal forstås på samme måde som den danske bestemmelse¹⁵, dvs. at der ikke er nogen forskel.

2.3 Rettigheder generelt

2.3.1 Parts nærmeste

En parts nærmeste har ikke pligt til at afgive forklaring som vidne jf. den grønlandske retsplejelovs § 144, stk. 1 (danske tilsvarende bestemmelse er § 171). Udtrykket "parts nærmeste" omfatter ægtefæller, børn, forældre og søskende men kan også efter en nærmere konkret vurdering omfatte fjernere slægtninge, nært besvogrede og samlever¹⁶.

Efter bestemmelsens stk. 2 er der også i en række situationer heller ikke pligt til at afgive forklaring som vidne, hvis forklaringen må antages at ville 1) udsætte vidnet selv for kriminalretlig forfølgning eller tab af velfærd, eller 2) vidnet inkriminerer sine nærmeste eller udsætter dem for tab af velfærd, eller 3) vidnet påfører sig selv eller sine nærmeste anden væsentlig skade.

Uanset i de stk. 1 og stk. 2, nr. 2 og nr. 3 nævnte tilfælde kan retten dog, efter bestemmelsens stk. 3, pålægge vidnet til at afgive forklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet gør det berettiget.

¹⁵ Folketingstidende 2013-14, A, L 120 som fremsat, s. 15.

¹⁶ Gomard og Kistrup i Karnov, note nr. 959 til retsplejeloven.

Som nævnt overfor er den danske tilsvarende bestemmelse beskrevet i den danske retsplejelovs § 171. Ord lydene i stk. 1 og stk. 2 er stort set det samme som i den grønlandske, hvor den danske bestemmelse dog henviser til "straf" mens den grønlandske bruger ordene "kriminalretlig forfølgning".

Den danske bestemmelse har en stk. 4, der giver retten hjemmel til at pålægge vidner at afgive forklaring selvom de skulle være fritaget efter stk. 2, nr. 3, når vidnet har udført foranstaltninger efter straffelovens § 754 a om politiets anvendelse af agenter.

2.3.2 Vidnefritagelse

Den grønlandske retsplejelovs § 146 a, stk. 1 beskriver at en person, der er blevet videoafhørt efter retsplejelovens § 340 a eller § 155, stk. 3, ikke har pligt til at afgive forklaring som vidne under hovedforhandling. Så udgangspunktet er, at børn der er videoafhørt, ikke skal afgive forklaring i retten.

Der er dog en undtagelsesbestemmelse i stk. 2, som beskriver, at selvom vidnet efter stk. 1 ikke kan blive pålagt til at afgive forklaring, så kan vidnet alligevel pålægges hvis dette er af afgørende betydning for sagens afgørelse og at en genafhøring til video ikke er tilstrækkelig.

Den danske tilsvarende bestemmelse er den danske retsplejelov § 172 a. Ord lydende i forhold til den grønlandske bestemmelse er igen det samme, men i den danske henviser man til § 745 e, stk. 1, nr. 1-4, hvorfor dem der er videoafhørt efter § 745 e, stk. 1, nr. 5 ikke er omfattet vidnefritagelsesbestemmelsen og har således vidnepligt i retten selvom de har afgivet forklaring til videoafhøring (§ 745 e, stk. 1, nr. 5 indsat jf. § 2 i lov nr. 2601 af 28/12/2021).

2.3.3 Bisidder / bistandsadvokat

Efter den grønlandske retsplejelovs § 333, stk. 1 beskikker retten efter anmodning fra den forurettede en bisidder til at støtte og vejlede den forurettede når sagen vedr. overtrædelser af kriminallovens § 37 med hensyn til vold eller trussel herom, §§ 74 og 77-81 (blodskam, voldtægt, seksuel udnyttelse, seksuelt forhold til barn under 15 år, forførelse samt seksuelt forhold til ung person mod betaling), § 84, stk. 1 (blufærdighedskrænkelser), § 86, stk. 1, jf. § 12 (manddrab, jf. forsøg), §§ 88 og 89 (vold og prisgivelse), § 90, stk. 3 (hensynsløs forvolder fare for smitte med livstruende og uhelbredelig sygdom), §§ 91-31 (ulovlig tvang, frihedsberøvelse og menneskehandel) samt § 112 (røveri), medmindre lovovertrædelsens mindre alvorlig karakter unødvendiggør bisidderbistand. Efter stk. 1, 2. pkt. har forurettede dog, hvis pgl. er under 15 år, krav på beskikkelse af bisidder hvis sagen vedr. overtrædelse af kriminallovens § 74 og §§ 77-81.

Efter stk. 2 har politiet vejledningspligt om bisidderbeskikkelse og denne skal fremgå af sagen. Politiet skal indbringe forurettedes anmodning om bisidderbeskikkelse til retten jf. stk. 3. Efter stk. 4 har bisidderen krav på passende vederlag og efter stk. 5 kan Justitsministeren fastsætte nærmere regler om bisidderens opgaver og beføjelser.

I medfør af stk. 5 er bekendtgørelse nr. 241 af 18. marts 2011 om bisidders opgaver og beføjelser udstedt. Jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1 skal den beskikkede bisidder yde den forurettede personlig støtte og vejledning samt hjælp af mere almen karakter. Efter stk. 2 skal bisidderen vejlede forurettede om 1) kriminalsagens forløb samt praktiske afvikling af retsmøder, 2) tilbud til ofre for forbrydelser inkl. adgangen til psykologhjælp, 3) adgang til erstatning og mulighed for retshjælp samt 4) almene praktiske forhold, herunder evt. anmeldelse til forsikring.

Efter bekendtgørelsens § 2 stk. 1 kan bisidderen overvære afhøringerne af forurettede hos politiet, ligesom bisidderen efter stk. 2 kan deltage i retsmøder efter retsplejelovens almindelige regler, såfremt forurettede ønsker det. Efter § 3 har bisidderen tavshedspligt efter kriminallovens bestemmelser herom.

I forhold til beskikkelse af bisidder er den danske tilsvarende bestemmelse beskrevet i den danske retsplejelovs § 741 a og er noget mere omfattende end den grønlandske, ligesom der beskikkes en advokat i Danmark og ikke en bisidder. Efter § 741 a, stk. 1 beskikker retten efter anmodning fra den forurettede en advokat når sagen vedr. straffelovens § 119, § 119 b (§ 119 b indsat jf. § 5 i lov nr. 1832 af 08/12/2020), § 123 (forbrydelser mod den offentlige myndighed mv.), § 210 (blodskam), §§ 216-223, § 225 jf. § 216-223, § 232 (seksualforbrydelser), § 237, jf. § 21, §§ 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2 (forbrydelser mod liv og legeme), §§ 260-262 a (forbrydelser mod den personlige frihed) eller § 288 (røveri).

Efter stk. 2, 1. pkt. skal der ske obligatorisk beskikkelse af advokat i sager vedr. straffelovens § 210 (blodskam), § 216 (voldtægt), § 222 stk. 2 (samleje med barn under 15 år under skærpende omstændigheder) og § 223, stk. 1 (samleje med sted- eller plejebarn under 18 år) medmindre den pågældende frabeder sig efter vejledning af politiet. Efter stk. 2, 2. pkt. skal den forurettede have mulighed for at snakke med en advokat før politiets afhøring medmindre forurettede har frabedt sig det efter vejledning. Efter bestemmelsens stk. 2, 3. pkt. gælder dette også for i sager vedr. overtrædelse af straffelovens § 225, jf. § 216 (voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje), § 222, stk. 2 og § 223, stk. 1.

Bestemmelsens stk. 3 giver hjemmel til at en beskikkelse af advokat kan afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig når sagerne vedr. straffelovens § 119, § 119 b, § 123, §§ 218-221, § 222, stk. 1, § 223, stk. 2, § 225, jf. § 218-221, § 232, § 237, jf. § 21, § 242-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 a eller § 288.

Efter stk. 4 (§ 741 a, stk. 4 indsat jf. § 2 i lov nr. 226 af 15/02/2022) har forurettede ret til vederlagsfri samtale med en advokat forud for evt. anmeldelse til politiet når overtrædelsen vedr. straffelovens §§ 210 eller 216-223, § 225 jf. §§ 216-223 eller § 232. Selvom overtrædelsen ikke er omfattet af stk. 1 kan retten efter anmodning alligevel beskikke en advokat når særlige omstændigheder taler for det jf. stk. 5.

Selvom forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, kan retten efter anmodning beskikke en advokat til afdødes nære pårørende, når særlige hensyn taler for det og betingelserne i stk. 1, stk. 2 eller stk. 5 er opfyldt jf. stk. 6.

Slutteligt kan der efter bestemmelsens stk. 7, 1. pkt. beskikkes en advokat for forurettede under efterforskning efter politiets begæring om beskikkelse hvis forurettede ikke selv har fremsat begæring om beskikkelse. Det samme gælder når der ikke er sket beskikkelse efter stk. 2, jf. stk. 7, 2. pkt.

2.4 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn

Rigsadvokatmeddelelsen er det samlede dokument for Rigsadvokatens retningslinjer til anklagemyndigheden¹⁷ og afsnittet vedr. videoafhøring af børn er udfærdiget ud fra gældende straffelov og (dansk) retsplejelov, inkl. relevante bekendtgørelser og forarbejder. Da jeg har gjort rede for samme bestemmelser i retsplejeloven vedr. videoafhøring, vil jeg ikke gentage disse under redegørelse af Rigsadvokatmeddelelsen, ligesom jeg vil fokusere på evt. forskelle i forhold til afholdelse af videoafhøring i Grønland og i Danmark da projektet her har særlig fokus på grønlandske sager.

2.4.1 Overblik og tjekliste

En beslutning om videoafhøring tages af politiet i samråd med anklageren snarest muligt og efter en konkret vurdering. Politiet skal inden videoafhøring orientere forældremyndigheds indehaver(e) om videoafhøring og det er ikke nødvendigt at forældrene udtrykkeligt giver samtykke til videoafhøring. Videoafhøringen foretages i de særligt indrettede børnehuse.

2.4.2 Politiets efterforskning og sagsbehandling

Videoafhøring af barnet / den unge skal gennemføres hurtigst muligt, og udgangspunktet er, at det skal ske inden for en uge fra anmeldelsen hvis det er praktisk muligt. Formålet med tidligst mulig videoafhøring, er at sikre barnets hukommelse om forholdet og at skåne barnet for at blive afhørt på et tidspunkt, hvor en behandling af barnet er i gang, ligesom det vil mindske risikoen for en påvirkning af barnet fra familien eller andre.

¹⁷ <https://anklagemyndigheden.dk/da/viden>.

Hvis barnet er over 12 år gammel, kan det dog være hensigtsmæssigt at få belyst sagen så meget som muligt inden der foretages videoafhøring af hensyn til efterforskning og sagens oplysning, men en senere afhøring af denne grund må ikke tale imod hensynet til at beskytte barnet.

Selvom sagen er omfattet af den type sager, hvortil der kan foretages videoafhøring, er det dog ikke altid nødvendigt for politiet at foretage videoafhøring. Der kan være nogle tilfælde, hvor der fx er tilstrækkelige tekniske beviser i sagen der gør, at straffesagen kan gennemføres uden videoafhøring.

Som nævnt overfor er det ikke nødvendigt at forældremyndighedens indehaver(e) giver udtrykkeligt samtykke til politiets videoafhøring, men hvis begge indehavere omvendt modsætter sig, kan politiet ikke foretage videoafhøring. Hvis der er to forældremyndighedsindehavere og den ene ikke modsætter sig kan videoafhøring foretages selvom den anden modsætter sig. Hvis der modsættes, skal retsplejelovens § 747 om indenretslig afhøring overvejes.

Som udgangspunkt skal følgende personer være til stede ved videoafhøringen: forsvareren, bistandsadvokaten for barnet/den unge, de sociale myndigheder, den sagsbehandlende polititjenestemand, en anklager fra den politikreds, der behandler sagen, en tolk (hvis nødvendigt) samt en "tryghedsskabende person" og / eller en børnesagkyndig (hvis nødvendigt). Disse nævnte personer, der overværer videoafhøringen, placeres i monitorrummet da der skal være så få personer som muligt i selve videoafhøringslokalet af hensyn til den afhørte.

Det er obligatorisk at der skal beskikkes en forsvarer til den mistænkte når der skal foretages videoafhøring. Forsvareren skal have adgang til sagens akter inden videoafhøringen og forsvareren har adgang til at stille spørgsmål til den afhørte under videoafhøringen gennem videoafhøreren. Afsnittet omkring bistandsadvokaten er udpensling af det der er gjort rede for i projektets afsnit 2.3.3, hvorfor jeg ikke vil gentage disse.

Når et barn under 15 år skal afhøres hos politiet, skal politiet underrette de sociale myndigheder (kommunen), hvorefter kommunen har pligt til at sende en repræsentant til afhøringen. Repræsentantens rolle er at støtte barnet og påse, at afhøringen gennemføres skånsomt, men skal i øvrigt være neutral og ikke må deltage aktivt i politiets afhøring. Repræsentanten skal vejledes af videoafhøreren om, at sagen og afhøringen ikke må drøftes med barnet i pauser under afhøringen.

Børnesagkyndig person bruges når politiet skønner det hensigtsmæssigt af hensyn til hvis fx barnet er særligt psykisk belastet af overgrebet, eller at barnets manglende udvikling eller sygdom vil gøre det vanskeligt at afhøre barnet. Den børnesagkyndige kan forud for afhøringen give konkrete råd og vejledning til videoafhøreren, ligesom den under afhøringen kan give råd om fx spørgeteknik.

Tryghedsskabende persons funktion er at støtte barnet. Ved behov kan tryghedsskabende personen være til stede i selve videoafhøringslokalet, men må ikke blande sig i afhøringen. Det klare udgangspunkt er, at en forælder ikke må være en tryghedsskabende person og det skal så vidt muligt undgås at tryghedsskabende person vil skulle vidne i sagen senere.

Forud for videoafhøringen skal videoafhøreren komme på hjemmebesøg hos barnet eller på et andet egnet sted hvis det er hensigtsmæssigt, fx børnehuset. Formålet med hjemmebesøget er at betrygge barnet til den kommende videoafhøring, således at videoafhøreren ikke er fremmed for barnet ved videoafhøringen. Under hjemmebesøget må sagen ikke drøftes og videoafhøreren har pligt til at afbryde barnet hvis barnet begynder at fortælle om sagen under hjemmebesøget. Der udfærdiges en detaljeret politirapport efter hjemmebesøget. Det fremgår ikke af Rigsadvokatmeddelelsen at barnet skal sandhedsformanes under hjemmebesøget.

Politiets videoafhøring af et barn gennemføres i en af følgende børnehuse: København, Hillerød, Næstved, Odense, Esbjerg, Aarhus, Herning og Aalborg. Formålet med børnehuse er, at barnet, der har været udsat for overgreb, kun skal henvende sig et sted for at få behandlet sagen, hvorfor de relevante myndigheder også vil være til stede i børnehuse. Selve videoafhøringen foregår i særligt indrettet afhøringslokale, men de øvrige deltagere ved videoafhøringen følger afhøringen fra et såkaldt monitorrum.

Selve videoafhøringen foretages af særligt uddannede polititjenestemænd. Introduktion til afhøringen skal indeholde om hvem der skal afhøres, hvem der gennemfører afhøringen, hvilke personer der i øvrigt er til stede i afhøringslokalet og hvor de er placeret, hvem der overværer afhøringen i monitorrummet samt at barnet er bekendt med, at afhøringen optages på video.

I forhold til vejledning om reglerne om vidnefritagelse er det udgangspunktet, at disse skal gives forud for afhøringen til den, der varetager barnets interesse, dvs. normalt barnets forældre. Hvis forældrenes interesser antages at kollideres med barnets interesse, kan bistandsadvokaten på barnets vegne tage stilling til spørgsmålet om vidnefritagelse.

Større og normalt udviklede børn fra alderen 7-8 år og derover, skal dog også vejledes om vidnefritagelsesreglerne før selve videoafhøringen begynder, hvor vejledningen kommer med i optagelsen af videoafhøringen. Vejledningen skal tage udgangspunkt i følgende formulering:

”Der gælder den regel i det her rum, at når jeg spørger dig om noget, der handler om nogen i din familie, så må du gerne lade være med at svare på mit spørgsmål.”¹⁸

¹⁸ CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn s. 15.

I forhold til vidnefritagelsesreglerne henviser Rigsadvokatmeddelelsen til retspraksis ved U.2017.225.V hvor videoafhøringen var blevet tilladt anvendt som bevis selvom afhørte på henholdsvis 6 og 10 år ikke var blevet vejledt om vidnefritagelse, ligesom der blev henvist til AM2021.05.27H, hvor afspilning af videoafhøring blev tilladt i retten da højesteret fandt at der ikke var tilstrækkelig grundlag for at antage, at afspilning af videoafhøringerne ville medføre tab af velfærd jf. retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1 selvom de afhørtes fader risikerede at blive udvist af Danmark.

Efter evt. vejledning om vidnefritagelsesreglerne skal den afhørte sandhedsformanes og skal oplyses at det er acceptabelt at sige man ikke kan huske det, at man ikke vidste det eller at man ikke forstod. Anklageren, forsvareren og bistandsadvokaten har mulighed for at stille spørgsmål til den afhørte gennem videoafhøreren og det sker efter der har været pause i afhøringen. Der er mulighed for genafhøring af barnet og i forhold til det er der frister der skal overholdes og uenigheder om genafhøring kan indbringes for retten.

Børn fra ca. 8 år og opefter skal som udgangspunkt orienteres om at den mistænkte har adgang til at gennemse optagelsen videoafhøringen på et senere tidspunkt. For børn under 8 år vil det normalt vil være tilstrækkeligt at politiet orienterer barnets bisidder fra socialforvaltningen, bistandsadvokaten og efter omstændighederne i sagen forældrene. Hvis barn under 8 år direkte spørger, skal politiet dog besvare spørgsmålet.

Den mistænkte har ikke adgang til at overvære videoafhøringen. Forsvareren skal have tilsendt en kopi af videoafhøringen samt udskrift af denne. Den mistænkte skal hurtigst muligt have adgang til at gennemse videoafhøringen (selvom mistænkte ikke er forpligtet til at gennemse), så vidt muligt inden 1-2 uger, enten hos politiet eller hos forsvareren. Det skal tilstræbes at spørgsmål om gennemsyn og evt. genafhøring skal være afklaret senest 4 uger efter den første afhøring. Evt. begæring om genafhøring skal som udgangspunkt ske senest 2 uger efter gennemsyn af videoafhøring. Mistænkte kan ikke anfægte videoafhøringen anvendt som bevis i retten fordi den mistænkte ikke har gennemset videoafhøringen. Alle disse beskrevne frister og vejledning herom skal skrives ind i en politirapport.

2.4.3 Forberedelse

Afsnittet handler om forberedelser til at videoafhøringen skal anvendes som bevis i en hovedforhandling, hvortil jeg under afgrænsning af projektet har beskrevet, at projektet handler om selve videoafhøringen, hvorfor dette afsnit er med for overblikkets skyld og vil således ikke redegøre for indholdet af afsnittet i Rigsadvokatmeddelelsen.

2.5 Sammenfatning

De væsentligste forskelle i reglerne ligger i den danske retsplejelovs §§ 741 a og 745 e der henholdsvis vedrører bistandsadvokat og hvilke sager der kan afhøres til. Efter den grønlandske retsplejelov har en bistandsbisidder ingen retlige opgaver modsat en dansk bistandsadvokat der efter den danske bestemmelse fx har mulighed for at tale med en forurettet forud for anmeldelsen, ligesom bistandsadvokaten kan tage stilling til spørgsmålet omkring parts nærmeste jf. Rigsadvokatmeddelelsen. Dansk retsplejelovs § 745 e giver hjemmel til videoafhøring i flere typesager simpelthen fordi den danske straffelov har flere strafbare bestemmelser (fx er vold opdelt i flere §§ inkl. psykisk vold, ligesom stalking er kriminaliseret modsat grønlandsk kriminallov, hvor der kun er en paragraf vedr. vold).

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn, er udfærdiget ud fra den danske retsplejelov og danske forhold, men fordi anklagemyndigheden hos Grønlands Politi hører under Rigsadvokaten og skal følge Rigsadvokatens retningslinjer må det antages at meddelelsens afsnit vedr. videoafhøring af børn må gælde analogt i Grønland. Fordi meddelelsen er lavet efter danske forhold, er der naturlige forskelle, herunder vedr. børnehuse da der ikke findes børnehuse i Grønland.

3. Kvalitativ analyse af grønlandske videoafhøringsager

3.1 Politiets journal nr. 5512-97351-62-21

3.1.1 Anmeldelse af sagen

Den 22. marts 2021 blev der foretaget telefonisk anmeldelse til Ilulissat Politi af en 14-årig piges moder, hvor pigen til sin moder havde oplyst en ung fyr havde haft samleje med hende uden at hun kunne gøre noget. Sagen var blevet startet som voldtægtssag men senere var blevet omdøbt til kønsligt forhold til barn under 15 år, hvilket også var det, der blev rejst tiltale for.

Den 23. juli 2021 blev der foretaget videoafhøring af den 14-årige pige i Nuuk. Det kan således konstateres at der gik 4 måneder og 1 dag fra anmeldelsen til at der blev foretaget videoafhøring i en sag, der var opstartet som en voldtægt mod et barn, hvilket må betegnes som meget kritisabel og væsentlig overskridelse af 7 dages "fristen". Hjemmebesøget var blevet foretaget dagen før videoafhøringen i afhørtes hjem. Afskriften af denne videoafhøring vedlægges om bilag 1.

3.1.2 Analyse af videoafhøringen

Til stede ved videoafhøringslokalet var videoafhøreren, den 14-årige afhørte samt en tolk. Videoafhøringen blev overværet fra tilstedende lokale af politiets sagsbehandler, forsvareren, bistandsbisidderen samt en repræsentant fra kommunen.

Efter præsentation af sagen af videoafhøreren bliver forurettede hentet ind i afhøringslokalet og sandhedsformanet. Tæller viste 06:10 (dette betyder hvor langt man er i optagelsen af videoafhøringen) da forurettede sagde *"atornerlutsinnikuugama"* som svar på hvordan hendes grænser var blevet overskredet og svaret er korrekt oversat på afskriftens side 3 som *"FOU: Jeg er blevet misbrugt"*. Men denne udtalelse blev af tolken under videoafhøringen oversat til: *"Jeg er blevet seksuelt misbrugt"*, hvorefter videoafhøreren gentog tolkens oversættelse som det også kan ses på afskriften.

På baggrund af tolkens tilføjelse af ordet *"seksuelt"* tror videoafhøreren nu i afhøringsituationen at det er forurettede selv der har sagt at hun var blevet seksuelt misbrugt og fordi videoafhøreren pga. tolkens fortolkede oversættelse først nævner ordet *"seksuelt"*. Det kan bruges som argument imod forurettedes troværdighed, fordi det var politiet "selv" der har bragt ordet *"seksuelt"* på banen under afhøringen.

Tæller viste 06:32 da forurettede begyndte at fortælle om hændelsesforløbet og tæller viste 07:16 da forurettede sagde:

"Taa ima attuualeraminga apereqqaarnanga qeringama, taa tassani pisumi nuanniissuaar nuanniissuaangaarami qerillunga taa"

som på dansk er følgende:

"Og så begyndte han at røre ved mig uden at spørge først, jeg frøs, så i den situation var det meget ubehageligt jeg frøs så".

Tolkens oversættelse af ovenstående passage ses på afskriftens side 4:

"Og så begyndte han at røre ved mig, og jeg frøs, jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre, det var meget ubehageligt og jeg havde det meget dårligt, men jeg frøs - jeg kunne ikke reagere. Og det var en meget dårlig oplevelse".

Forurettedes ovenstående beskrivelse af hændelsesforløbet startede da tæller viste 06:32 og sluttede 07:42, hvorefter tolken begyndte at oversætte, dvs. forurettede fremkom med forklaring i 1 min og 10 sekunder. På afskriften er forklaringen gengivet på 6 ½ linjer og som det kan ses ovenstående fylder den sidste del ellers kun 1 ½ linjer men ved afskriften fyldte den 2 ½ linjer.

Tolkens oversættelse mangler for det første forurettedes passage om at hun ikke var blevet spurgt først, og den er også tilføjet at forurettede havde haft det meget dårligt, at forurettede ikke har kunne reagere og at det var en meget dårlig oplevelse. Tilføjelserne er tolkens fortolkninger af forurettedes egne ord der i afhøringsituationen giver videoafhøreren ikke alene lidt for mange oplysninger, men også farvede oplysninger, i forhold til hvad forurettede selv har forklaret. Dette kan være problematisk i forhold til hvis videoafhøreren begynder at lægge ord på den forurettede om at denne fx har forklaret at hun ikke har kunne reagere, selvom forurettede egentlig kun har sagt at hun frøs og det kan i sidste ende være med til at svække forurettedes troværdighed.

Tæller viste 09:00 da forurettede svarede "*Ilulissani, Illumiut*" på videoafhøreren's spørgsmål om hvor det var og dette blev oversat korrekt af tolken med: "*I Ilulissat, Illumiut*". På afskriftens side 4 er svaret anført som: "*FOU: I Ilulissat*". Dette betyder at videoafhøreren i afhøringsituationen få oplyst gerningsstedet fordi oversættelsen var korrekt, men på afskriften står kun byen. Denne lille detalje kan have en lille betydning når anklagemyndigheden skal vurdere den forurettedes troværdighed, da anklagemyndigheden vurderer sagen ud fra de skriftlige, dvs. afskriften, som jf. ovenstående er mangelfuld i forhold til angivelse af gerningsstedet.

Tæller viste 19:17 da forurettede svarede: "*14 tror jeg, ja det sikker, næ, jo*" på videoafhøreren's spørgsmål om hvor gammel hun var på det tidspunkt. På afskriftens side 6 er svaret anført som: "*FOU: 13 tror jeg – næh – jo*", hvilket er en fejl, der dog ikke har betydning i forhold til sagen da spørgsmålet handlede om hvornår mistænkte havde skrevet en bestemt besked til forurettede. Det fortsætter med lidt tastefejl i efterfølgende sætning, hvor videoafhøreren's følgende spørgsmål: "*Men i 2020 i hvert fald?*" var blevet skrevet som: "*Men i 202 i hvert fald?*" på samme side i efterfølgende sætning. Igen uden betydning for sagen.

Tæller viste 21:59 da forurettede forklarede det der var oversat korrekt på afskriftens side 7 fra 4. linje til 8. linje. Men da tolken oversatte under afhøringen, kom følgende ikke med: "*vi var på mit værelse.*" og "*og uden overhovedet at spørge*". Fordi de var korrekt oversat på afskriften, har de ingen betydning for sagens vurdering ud fra de skriftlige dokumenter men ved afhøringsituationen fik videoafhøreren ikke forurettedes oplysninger om selve gerningsstedet og den mistænkte's handling ifølge den forurettede. Det er ikke noget graverende fejl fordi videoafhøreren stadig har mulighed for at spørge ind til de oplysninger hvis han manglede dem, men det kan måske virke lidt mærkeligt for den forurettede at videoafhøreren spørger om noget vedkommende allerede har forklaret og det kan påvirke tilliden fra den forurettede til videoafhøreren hvis den forurettede føler at vedkommendes forklaring ikke bliver hørt når det blev sagt første gang.

Tæller viste 35:45 da forurettede begyndte at fortælle om et hændelsesforløb, som er oversat nogenlunde korrekt (ord som "*pine*" er anvendt i afskriften, hvor jeg personligt mener at ordet "*lider*" er mere passende da samme ord fremgår af ordbøgerne på direkte oversættelse af "*naalliuppoq*" som afhørte selv brugte) i

afskriftens side 10 øverst, hvor der blandt andet fremgik følgende: *"... men der, da frøs jeg og havde det forfærdeligt, så jeg glemte alt..."*, denne passage blev af tolken under afhøringen oversat således: *"og jeg frøs 100 %"*, hvor oversættelsen i øvrigt kom i omvendt rækkefølge da forurettede sagde ordet *"frøs"* efter passagen med hendes mor (jf. afskriftens side 10, 4. øverste afsnit), mens tolkens oversættelse af *"frøs 100 %"* blev nævnt før passagen med moderen blev oversat.

Man kan argumentere for at ovenstående "fejl"-oversættelser er ubetydelige da det ikke ændrer essensen af forurettedes forklaring, men jeg mener at fx brug af *"jeg frøs 100 %"* er at gå et skridt for vidt. I forhold til sagens vurdering ud fra skriftligt materiale har det ingen betydning da *"100 %"* ikke er med i oversættelsen men der er mundtlighedsprincip i retten og videoafhøringen vil blive afspillet som bevis i retten og retten skal tage stilling til sagen ud fra det der verbalt er blevet fremlagt. Hvis alle aktørerne, altså dommeren og domsmænd, forsvarer og anklager, er dansksprogede er det ikke utænkeligt at tolkens oversættelse under videoafhøring vil blive lagt til grund, hvor oversættelsen efter min opfattelse er tilsat små subtile nuancer, som gør at, forklaringen bliver mere dramatisk end den egentlig er.

3.1.3 Sammenfatning

Hvis man kigger på deltagerne i monitorrummet under videoafhøringen set i forhold til Rigsadvokatmeddelelsen kan det konstateres at der er en bistandsbisidder frem for en bistandsadvokat. Der er ingen særskilt anklager, kun sagsbehandlende betjent. De resterende obligatoriske roller er besat ved forsvarer samt repræsentant for de sociale myndigheder.

I forhold til selve videoafhøringen og brug af tolk synes jeg at tolkningen for det meste var god, udover de ovenfor påpegede fejl / tendentiøse nuanceringer. Der, hvor jeg mener, der er størst risiko for at det går galt er når den forurettede begynder at afgive en længere forklaring med flere ikke uvæsentlige detaljer. I disse situationer, kan det blive vanskeligt for tolken, at få det hele med, ligesom der kan blive tilføjet nuancer eller fremhævet forhold, der afviger fra det, der bliver forklaret. Sådanne fejl kan være med til at svække tilliden mellem den forurettede og videoafhøreren. Hvilke hensyn man skal tage stilling i den forbindelse, henviser jeg til punkt 3.4 om sammenfatning af den kvalitative analyse.

Den 4. april 2022 blev sagen afgjort i Qaasuitsup Kredsret (rettens nr. 189/2022)¹⁹, hvor den tiltalte, for det her forhold, blev dømt skyldig for overtrædelse af kriminallovens § 79, seksuelt forhold til barn under 15 år, og idømt betinget anbringelse i anstalt i 60 dage med en prøvetid på 1 år samt betaling af tort godtgørelse på 20.000 kr. til forurettede. Sagen er af anklagemyndigheden anket til Grønlands Landsret da tiltalte blev

¹⁹ Bilag 5

frifundet for andet forhold, der vedrørte kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 1, jf. § 79 (voldtægt af barn under 15 år). Sagen er endnu ikke berammet i Grønlands Landsret.

3.2 Politiets journal nr. 5505-97431-565-20

3.2.1 Anmeldelse af sagen

Den 20. juni 2020 blev der foretaget anmeldelse til politiet af en 7-årig drengs moder, hvor drengen til sin moder havde oplyst at have været udsat for vold af sin fader. Den 7-årige dreng blev den 3. juli 2020 videoafhørt i Sisimiut. Der gik således 13 dage fra anmeldelsen til videoafhøringen blev foretaget, hvilket er en overskridelse 7 dages "fristen" med 6 dage. Dagen forinden videoafhøringen var der blevet foretaget hjemmebesøg hos den afhørte, hvor afhørte var blevet sandhedsformanet i den forbindelse. Afskriften af denne videoafhøring vedlægges om bilag 2.

3.2.2 Analyse af videoafhøringen

Til stede i videoafhøringslokalet var den afhørende betjent, den 7-årige afhørte samt en tolk, som var en politiassistent. Videoafhøringen blev overværet fra tilstedende lokale af en anklager, forsvarer samt bistandsbisidder. Bistandsbisidderen var fra socialforvaltningen.

I begyndelsen af videoafhøringen blev den forurettede vejledt om vidnefritagelse som parts nærmeste efter at være blevet sandhedsformanet. På afskriften er denne vejledning skrevet som resume, hvorfor jeg vil gengive den her for at vise hvordan vejledningen praktisk sker:

Tæller viste 04:50 da videoafhøreren sagde: *"Og så er der en anden regel der siger at hvis man kommer til at snakke om nogen i ens familie, så skal man ikke hvis ik man har lyst til det."* Denne vejledning blev oversat af tolken ikke ordret men med samme indhold / mening. Rigsadvokatmeddelelsen har en udførlig vejledning til at give en parts nærmeste vejledning som er gengivet under punkt 2.4.1.2. Den her vejledning afviger fra Rigsadvokatens vejledning på to punkter:

For det første siger videoafhøreren *"hvis man kommer til at snakke om nogen i ens familie"*, mens vejledningen er formuleret *"når jeg spørger dig om noget, der handler om nogen i din familie"* i Rigsadvokatmeddelelsen. Jeg forstår vejledningen i videoafhøringen som hvis de tilfældigt kom til at snakke om den forurettedes familie, så har forurettede ikke pligt til at udtale sig. Denne formulering udelukker ikke, at et barn kan opleve det som om man er forpligtet til at svare, hvis man bliver udtrykkeligt spurgt. Rigsadvokatens Meddelelse er langt mere klar på dette punkt.

For det andet siger videoafhøreren *"så skal man ikke hvis ik man har lyst til det"*, mens vejledningen er formuleret *"så må du gerne lade være med at svare på mit spørgsmål"* i Rigsadvokatmeddelelsen. Videoafhørers vejledning ligger op til at man ikke behøver hvis man ikke har lyst, mens Rigsadvokatmeddelelsens formulering positivt oplyser, at det er i orden ikke at svare på spørgsmål der vedr. ens familie. Videoafhørers vejledning kan således forstås som, at det er op til et 7-årigt barn på stedet at vurdere om det er noget, han har lyst til at snakke om eller ikke har lyst til at snakke om, hvilket jeg mener er for uklart til en 7-årig eller for børn under 15 år generelt. Denne uklarhed kan nemt være indgået hvis den forurettede positivt fik vide hvilke ting / spørgsmål han ikke behøvede at svare på.

Efter denne vejledning om parts nærmeste blev den forurettede fortalt, hvad han må fortælle i videoafhøringslokalet jf. afskriftens side 2, 5.-4. sidste afsnit. Herefter fortsætter videoafhøringen, hvor den forurettede blev spurgt om sit navn osv. Den forurettede skulle således i begyndelsen af videoafhøringen ikke tage aktivt stilling til om han vil påberåbe sig parts nærmeste og ikke udtale sig, hvilket også er i overensstemmelse med Rigsadvokatmeddelelsens vejledning herom. Selve formuleringen til vejledningen ligger heller ikke op til, at der skal tages aktiv stilling til om man vil påberåbe sig parts nærmeste.

Den her måde at vejlede om parts nærmeste på står i skærende kontrast til grønlandsk retspraksis under hovedforhandlinger, når dommeren vejleder om parts nærmeste, hvor det vidne (vidne kan også være forurettede) der skal afgive forklaring aktivt skal tage stilling til om pågældende vil påberåbe sig parts nærmeste før vidnet evt. begynder at afgive forklaring. Dommeren spørger således vidnet om pågældende ønsker at afgive forklaring i forbindelse med vejledning om parts nærmeste og vidnet skal sige enten ja eller nej. Da en videoafhøring træder ind i stedet for en afhøring i retten det er således min opfattelse at vejledningen bør være det samme som når dommeren i en hovedforhandling vejleder om parts nærmeste, hvilket også synes at være i overensstemmelsen med hensynet bag RPL § 144.

Rigsadvokatmeddelelsens vejledning ligger ikke op til at der i begyndelsen af videoafhøringen skal tages en aktiv stilling til om man vil udtale sig, hvilket også giver mening hvis der fx er flere mistænkte i sagen, hvor en eller flere mistænkte ikke er ens parts nærmeste. I de tilfælde vil forurettede ikke kunne påberåbe sig parts nærmeste og vil skulle afgive forklaring. Men i det her eksempel handlede sagen om den forurettedes fader, hvorfor det var indlysende at videoafhøringen vil komme til at handle om forurettedes parts nærmeste. Af den grund, sammenholdt med gældende praksis i hovedforhandlinger, vil det være mest hensigtsmæssigt hvis der tages aktivt stilling til om man vil udtale sig eller ej.

Tæller viste 07:14 da forurettede fortalte at han var begyndt at fortælle noget til en Ulunnguaq (som er et grønlandsk kvindenavn). På afskriftens side 4 næst øverst afsnit er navnet skrevet som llannguaq (som er et

grønlandsk mandenavn). Det ser dog ud til at være slå fejl i afskriften da tolken "oversatte" navnet korrekt, hvorfor den lille fejl har ingen betydning (samme fejl fremgik også på afskriftens side 7, 4. øverst linje).

Tæller viste 08:03 da forurettede på spørgsmålet om hvad far havde gjort fortalte:

"Qimitaanikuuv taavalu eem aali sinilernaveertartugut niaqukkut tummaruloortarpaatigut",

oversat til dansk:

"Jeg har været udsat for kvælertag og selvom vi ikke kunne falde i søvn, plejer han at træde hårdt på os i ansigtet".

Tolkens oversættelse fremgår af afskriftens side 4, 6. sidste afsnit, hvor ordet "trampet" bruges, som på grønlandsk er "tukkarpaa". Forskellen ligger således i "tummarpaa" (træder på) og "tukkarpaa" (tramper), hvor forurettede sagde at de plejede at blive trådt hårdt på i ansigtet, mens det blev oversat til trampet og denne fejloversættelse er ikke uvæsentlig da det at trampe er væsentlige hårdere end at træde på.

Tæller viste 11:07 da forurettede fremkom med følgende forklaring:

"Aamma atuarfilialerluta, eem, taava eem, a nåå aleqa qanormaannaa, aamma ajatsill ataatamiik ajatsilluni ugguna apormat taav unartaava pullalluni (pegede på venstre kind) taava aleqa eem, taa annerami qaa anninngilatit",

som på dansk er således:

"Også da vi skulle til skolen, så blev storesøster, hvordan var det nu, også blev skubbet af far og stødte her så det hævede her (pegede på venstre kind) så storesøster fik ondt så kom nu du har ikke smerter",

denne forklaring blev af tolken oversat således:

"Når han siger at han kan også huske at faren han skubbede kraftigt til hans storesøster, storesøsteren faldt og slog på ansigtet, hvor hendes ansigt den blev hævet, også råbte faren til storesøsteren lad nu være, du har ik slået dig".

Som det kan ses, er den forurettedes forklaring vedr. skub blevet oversat om kraftigt skub, ligesom ordene "kom nu du har ikke smerter" var blevet oversat som der var faderen der havde råbt dem selvom den forurettede ikke sagde hvem det var der havde udtalt dem eller i det hele taget om der var blevet råbt. Dette betyder at videoafhøreren i afhøringsituationen får forklaringen oversat voldsommere end den egentlig er.

I forhold til afskriften (side 6, øverste linje) er dog ordet kraftigt i forhold til skubbet ikke taget med, hvorfor afskriften er mere korrekt end oversættelsen i videoafhøringsituationen, men stadig med fejl i forhold til at råben er blevet skrevet med samt at det var faderen der havde fremkommet med udtalelsen, selvom den

forurettede hverken sagde der var råberi eller at det var faderen der fremkom med udtalelsen. Det gør at episoden blev dramatiseret både under selve videoafhøringen men også til det skriftlige materiale, som sagen som udgangspunkt vurderes ud fra af anklagemyndigheden.

3.2.3 Sammenfatning

Hvis man kigger på deltagerne i monitorrummet under videoafhøringen set i forhold til Rigsadvokatmeddelelsen kan det konstateres at der er en bistandsbisidder fremfor en bistandsadvokat. Der er ingen særskilt repræsentant fra kommunen men det bemærkes at den beskikkede bistandsbisidder er fra socialforvaltningen. Der er ingen særskilt sagsbehandler fra politiet, kun en anklager.

Så er der rækkefølgen i sandhedsformaning og vejledning om parts nærmeste, altså den forurettedes nærtstående. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen skal rækkefølgen være således, at der først skal vejledes om parts nærmeste og herefter sandhedsformaning. Rækkefølgen giver også kronologisk mening, hvis man ikke ønsker at afgive forklaring om ens nærmeste skal man ikke afgive forklaring og sandhedsformaning bliver derfor overflødig. I den her sag bliver barnet sandhedsformanet forud for vejledning om partsnærmeste, hvilket er i strid med Rigsadvokatmeddelelsen, ligesom de både er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt og giver anledning til forvirring hos den afhørte.

I den her sag får forurettede først at vide at han kun må tale sandt, men efterfølgende bliver fortalt at han ikke behøvede at snakke om sin familie hvis ikke han havde lyst. Jeg tænker at det må være forvirrende for den forurettede, som er et barn på 7 år, at kun må tale sandt men ikke behøvede at tale om sin familie, er det fordi politiet vil tro at den forurettede vil lyve når han kom til at snakke om sin familie at videoafhøreren siger tingene i den rækkefølge? Retssikkerhedsmæssigt er det betænkeligt fordi rækkefølgen af vejledningerne er modsætningsfyldt, man skal fortælle sandt, men man behøver ikke at fortælle noget om sin familie. Hvis rækkefølgen var korrekt, vil den mulig misforståelse, nemlig at man er forpligtet til at sige noget, ikke opstå og den beskyttelse, der ligger i, at man kan forholde sig tavs, når man er den mulige gerningspersons nærmeste pårørende, ville stræde mere klart frem; man behøver ikke at snakke om sin familie, men hvis man vil fortælle, skal det man fortæller være sandt.

I forhold til hjemmebesøget var den forurettede blevet sandhedsformanet i den forbindelse, hvilket jeg finder retssikkerhedsmæssig betænkeligt, dette understøttes også af den meget udførlige Rigsadvokatmeddelelse, som ikke beskriver, at barnet skal sandhedsformanes ifm. hjemmebesøg. Som sagt træder en videoafhøring i stedet for en afhøring i retten, hvor både retten og forsvareren har mulighed for at kontrollere tingene bliver gjort efter bogen.

Hjemmebesøget er en del af videoafhøringen, da den knytter sig til selve videoafhøringen, hvor forsvareren skal deltage i videoafhøringen i monitorrummet for at videoafhøringen skal kunne bruges om bevis i retten. Det forhold at politiet giver sandhedsformaning i det skjulte, altså i hjemmet hos barnet, hvor forsvareren ikke er med, gør, at forsvareren eller for den sags skyld også retten, ikke har mulighed for at kontrollere hvordan sandhedsformaning gives. Godt nok gives sandhedsformaning en gang til under videoafhøringen, men forsvareren har stadig ikke mulighed for at kontrollere om der er forskel på sandhedsformaning i hjemmet eller under videoafhøringen.

I forhold til brug af tolk bemærker jeg at en politiassistent er blevet anvendt som tolk under denne videoafhøring, hvilket er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt. Det er fuldstændig utænkeligt at anvende polititjenestemænd som tolke under hovedforhandlinger. Allerede i kraft af deres stilling kan man argumentere for dem som værende inhabile fordi tolkning skal være objektiv og man kan nemt argumentere for at en polititjenestemand ikke kan være objektiv som tolk fordi han har loyalitetsforpligtelse overfor sin arbejdsgiver, der ved hovedforhandlinger er repræsenteret ved en anklager. I forhold til fejloversættelser henviser jeg til punkt 3.4 om sammenfatning af den kvalitative analyse.

Den 26. november 2021 blev denne sag afgjort i Sermersooq Kredsret (rettens nr. 1240/2020)²⁰, hvor den tiltalte for det her forhold, blev dømt skyldig for overtrædelse af kriminallovens § 88, 1. pkt., forsætlig vold, samt for 2 andre voldsforhold mod samme forurettede og idømt anbringelse i anstalt i 6 måneder. Sagen er af den dømte anket til Grønlands Landsret med påstand om frifindelse. Sagen er endnu ikke berammet i Grønlands Landsret.

[3.3 Politiets journal nr. 5505-97361-49-21](#)

3.3.1 Anmeldelse af sagen

Den 18. november 2021 blev der foretaget anmeldelse til Nuuk Politi af en 13-årig piges moder, da moderen var blevet opmærksom på, at datteren havde haft samleje med en dreng på 17 år. Den 13-årige blev den 23. november 2021 videoafhørt til sagen. Der gik 5 dage fra anmeldelsen til videoafhøringen blev foretaget, hvorfor 7 dages "fristen" blev overholdt. Hjemmebesøget blev foretaget dagen inden videoafhøringen. Afskriften af denne videoafhøring vedlægges om bilag 3.

²⁰ Bilag 6

3.3.2 Analyse af videoafhøringen

Til stede ved videoafhøringslokalet var den afhørende betjent, den 13-årige afhørte samt en tolk. Videoafhøringen blev overværet fra tilstødende lokale af en forsvarer, bistandsbisidder, repræsentant fra kommunen samt politiets sagsbehandler / anklager.

Efter præsentation af sagen af videoafhøreren bliver forurettede hentet ind i afhøringslokalet og sandhedsformanet. For det meste svarede forurettede på dansk, men tolken skulle oversætte både når forurettede ønskede nogle af spørgsmålene oversat eller selv svarede på grønlandsk.

Tæller viste 15:46 da forurettede blev spurgt om hvad hun mente med sex når hun sagde at de havde sex. Spørgsmålet blev oversat korrekt af tolken (fremgår af afskriftens side 8, 12. sidste linje). Forurettede svarede på grønlandsk: *"Kujappugut"* (oversat: *"Vi havde samleje"*). Forurettedes svar blev af tolken oversat som: *"Ja sådan at have sex"*, som det også fremgår af afskriften. Forurettede specificerede egentlig således hvad hun mente med at have sex og svarede således korrekt på videoafhørerenes uddybende spørgsmål men svaret blev oversat generelt og ikke specifikt, hvilket kom til udtryk på videoafhørerenes efterfølgende spørgsmål, da videoafhøreren spurgte om de havde samleje jf. afskriften.

Samme oversættelse af tolken fortsætter kort efter da forurettede blev spurgt om hvad hun forstod ved at have samleje (side 8, 8. sidste linje), hvor forurettede svarede: *"Soorl kujalluni"* (oversat: *"Sådan at have samleje"*), hvor det af tolken igen blev oversat som: *"At have sex"*. Så selvom forurettede egentlig svarede specifikt på de uddybende spørgsmål kom forurettede og videoafhøreren til at snakke "forbi" hinanden pga. tolkens generelle og uspecifikke oversættelse, hvilket også kom til udtryk på videoafhørerenes næste spørgsmål som fremgår af afskriftens side 8, 6. nederste linje til 4. nederste linje.

Tolkens upræcise oversættelser kan gøre, at forurettede ikke føler sig forstået selvom forurettede har svaret uddybende på videoafhørerenes uddybende spørgsmål. Det kan føre til, at forurettede mister tilliden og dermed fortælle lysten til videoafhøreren, der i yderste konsekvens kan betyde, at forurettede lukker i og sagen dermed ikke bliver belyst mest muligt.

3.3.3 Sammenfatning

Hvis man kigger på deltagerne i monitorrummet under videoafhøringen set i forhold til Rigsadvokatmeddelelsen kan det igen konstateres at der er en bistandsbisidder fremfor en bistandsadvokat. Her er det direkte skrevet at den sagsbehandlende betjent også er anklager. De resterende obligatoriske roller er besat ved forsvarer samt repræsentant for de sociale myndigheder.

For di forurettede selv snakkede og forstod dansk er tolkningen begrænset i den her sag og til trods for den begrænsede tolkning var tolkning i de ovennævnte passager for upræcis med den følge, at videoafhøreren stillede spørgsmål som forurettede egentlige allerede havde svaret på.

Sagen er berammet til hovedforhandling til den 9. juni 2022 i Sermersooq Kredsret, hvor tiltalte i det her forhold er tiltalt for overtrædelse af kriminallovens § 79, kønsligt forhold til barn under 15 år.

3.4 Sammenfatning af den kvalitative analyse

For mig at se er der to hensyn der skal opvejes mod hinanden når der anvendes tolk ved videoafhøringer. Hensynet til forurettedes frie forklaring, der vil øge troværdigheden hvis den afgives frit, samt hensynet til korrekt tolkning, så forurettedes troværdighed ikke svækkes pga. fejl i tolkning.

I forhold til det første hensyn er politiet selv begyndt at blive uddannet i styrket kognitiv afhøringsmodel med henblik på at sikre, at de forurettede får endnu bedre mulighed for at forklare hændelsen med egne ord, således at antallet af valide informationer øges²¹, hvilket medfører en øget troværdighed.

Det er under analysen påvist at en længere fri forklaring er vanskeligere at tolke korrekt. Ved de konkrete eksempler blev væsentlige oplysninger ikke tolket ligesom oplysninger blev tilsat små subtile nuancer og ved nogle tilfælde endda gjort voldsommere end de sagte, alt sammen med den følge at den forurettedes troværdighed svækkes, der i yderste konsekvens kan føre til for mange og forkerte frifindelser eller for få og forkerte domfældelser.

For ikke at svække troværdigheden kommer det andet hensyn ind i billedet, korrekt tolkning / oversættelse. For at komme frem til det rigtige resultat er det af afgørende betydning at forklaringen tolkes korrekt, men analysen har påvist at det er vanskeligt at tolke korrekt under afhøringsituationen, især når den forurettede kommer med en fri og længere forklaring. Problemet med korrekt tolkning er langt mindre og næsten ikke eksisterende (med undtagelse af upræcise tolkninger) når forklaringen er kort og nærmest bare besvarende på videoafhørers spørgsmål.

For at få en korrekt tolkning, skal man så gå væk fra den forurettedes mulighed for at afgive en fri forklaring og få forurettede til at afgive korte forklaringer med mange pauser til gengæld for at sikre at forklaringen blev oversat korrekt? Mange pauser i forklaringen kan føre til at den røde tråd mistes med den risiko til følge, at forklaringen afgives i vilkårlig rækkefølge og dermed svække troværdigheden. Ved indførelsen af kognitiv afhøringsmetode har politiet ønsket at øge forurettedes mulighed for at forklare med egne ord og derved

²¹ <https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/reu/spm/999/svar/1507809/1933255/index.htm> side 2.

øge vægten af vidnebeviset. Modsætningsvist kan man argumentere for at forklaring afgivet ved besvarelse af videoafhørers spørgsmål og i yderste tilfælde ved besvarelse af ja/nej spørgsmål må være til skade for værdien af vidnebeviset.

Hensynet til at opnå den mest korrekte tolkning må ikke varetages på bekostning af forurettedes mulighed for at afgive fri forklaring, hvis forurettede afbrydes, er der risiko for at forklaringen kommer til at fremstå usammenhængende. Hensynet til forurettedes mulighed for at afgive fri forklaring må veje tungere fordi hvis forurettede taber den råde tråd pga. hensynet til tolkens tolkning, så kan forklaringen i yderste konsekvens ikke være tilstrækkelig til at oplyse sagen og evt. føre til domfældelse.

Som det kan konstateres under analyserne, er der mange mulige fejlkilder i forbindelse med tolkning i videoafhøringer; forkert tolkning i videoafhøringsituationen kan gøre at videoafhøreren misser væsentlige informationer, afskriften kan være utilstrækkelig med den følge at anklagemyndigheden vurderer sagen på ikke faktisk korrekt grundlag. Fejkilderne har også betydning for både den forurettedes og den tiltaltes retssikkerhed da de i yderste konsekvens kan føre til forkerte afgørelser, både forkerte domfældelser og forkerte frifindelser.

Særligt ved videoafhøringer, hvor videooptagelsen af videoafhøringen anvendes som bevis under hovedforhandling og dermed er en fravigelse at det grundlæggende princip om bevisumiddelbarhed, er det vigtigt at gennemføre videoafhøringen mest mulig korrekt, herunder tolkning. Udgangspunktet er jo at vidner afgiver forklaring overfor den dømmende ret, hvor kontradiktionsprincippet finder anvendelse og er med til at sikre både den forurettedes men også den tiltaltes retssikkerhed. Hvis forsvareren er dansksproget og tolkningen ikke er tilstrækkelig vil det svække kontradiktionsprincippet og i sidste ende retssikkerheden. Lige præcis denne problemstilling er også beskrevet i Betænkning om det grønlandske retsvæsen²², hvor et af fundamentene ved bevisumiddelbarhedsprincippet er, at der straks kan stilles afklarende eller supplerende spørgsmål, men dette vigtige princip svækkes ved ikke korrekt tolkning netop fordi evt. afklarende eller supplerende spørgsmål er afhængige af den afgivne forklaring.

For at løse problemet ville det være nemmest at foretage videoafhøringen uden brug af tolk, for så bliver risiko for fejlagtige oversættelser fjernet i videoafhøringsituationen og forurettede vil ikke behøve at holde pauser for at tolken kan få det hele med. Men hertil kræver det at politiet har de nødvendige antal grønlandsk sprogede videoafhørere til at løfte opgaven, hvilket må antages ikke at være tilfældet for nuværende siden der anvendes danske videoafhørere til grønlandsk sprogede forurettede.

²² Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen, bind II, s. 374, første afsnit

En anden mulighed er at få bedre uddannet tolke, som dog synes at have længere fremtidsperspektiver da der i forvejen er mangel på uddannede tolke. Bacheloruddannelsen i oversættelse og tolkning blev indført pr. 1. september 2012 i Ilisimatusarfik og fra de første dimittender fra februar 2016 har 34 studerende dimitteret²³, hvilket svarer til ca. 4-5 dimittender pr. år. Det er ikke særlig mange set i forhold til at stort set hele den offentlige sektor, herunder selvstyret (inkl. Naalakkersuisut og Inatsisartut), kommunerne, sundhedsvæsenet, retsvæsenet samt det private erhvervsliv har brug for oversættere / tolke²⁴. Og alt andet lige, uanset hvor dygtig og godt uddannet man er, er det meget vanskeligt at tolke fejlfrit, især hvis den forurettede afgiver en lang, fri og detaljeret forklaring.

4. Konklusion

Det kan sammenfattende konkluderes at retlige regler vedr. videoafhøringer i Grønland og i Danmark i det store hele er ens, hvor ordlydende i de enkelte bestemmelser i den grønlandske retsplejelov er "skrevet efter" den danske retsplejelov, bare tilpasset til de grønlandske forhold og henvisninger efter grønlandske bestemmelser.

De væsentligste forskelle ligger i den danske retsplejelovs §§ 741 a og 745 e der henholdsvis vedrører bistandsadvokat og hvilke sager der kan afhøres til. I Danmark er der bistandsadvokater, mens der i Grønland er bistandsbisiddere, som kun har støttende rolle til forurettede, mens bistandsadvokaterne har kompetence til at yde juridisk bistand til forurettede. Fordi den danske straffelov indeholder flere kriminalitetsbestemmelser, kan der i Danmark foretages videoafhøringer i flere typestraffesager end i de grønlandske kriminalsager.

Slutteligt er Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøringer af børn, skrevet med udgangspunkt i de danske regler og danske forhold, hvorfor der naturligt er forskelle i forhold til de grønlandske forhold, herunder om udgangspunktet i steder, hvor videoafhøringer foretages i Danmark, nemlig børnehuse, som ikke eksisterer i Grønland.

I forhold til det sproglige aspekt kan det efter projektets analyse af 3 videoafhøringer med anvendelse af tolk konstateres at tolkningen er vanskelig når principperne i den styrket kognitiv afhøringsmetode anvendes og den forurettede afgiver fri og længere forklaring med flere væsentlige oplysninger. Nogle af oplysningerne tolkes ikke og nogle bliver tilføjet små subtile nuancer, således at forklaringen blev overdramatiseret. Sådanne

²³ Bilag 4

²⁴ <https://da.uni.gl/uddannelse/oversaettelse-tolkning.aspx>

tilfælde er retssikkerhedsmæssig betænkelige da mundtlighedsprincippet og kontradiktionsprincippet bliver svækket som følge af manglende og ukorrekt tolkning, da aktørerne, herunder forsvarer, anklager samt retten ved hovedforhandlinger, risikerer at skulle handle ud fra faktisk forkerte oplysninger, som i værste tilfælde kan føre til forkerte afgørelser.

Selve formuleringen af vejledning om forurettedes nærmeste pårørende i den konkrete videoafhørings sag under analysen afveg fra Rigsadvokatmeddelelsens udførligt formuleret vejledning, hvilket var retssikkerhedsmæssigt betænkeligt. Men vejledningen i videoafhørings situationen, som er beskrevet under punkt 3.2.2 i det her projekt, overholdt formen fra Rigsadvokatmeddelelsen, hvor den forurettede ikke skulle tage aktiv stilling til om pågældende vil udtale sig eller ej. Dette er ikke i overensstemmelse med den gældende praksis i grønlandske hovedforhandlinger, hvor vidnet aktivt skal tage stilling til om pågældende vil udtale sig eller ej. Videoafhøring træder i stedet for afhøring i retten, hvorfor man bør kigge på Rigsadvokatmeddelelsens vejledning i forhold til at vejlede om ens nærmeste pårørende og måske begynde at gøre det man plejer at gøre ved hovedforhandlinger; at spørge vidnet / forurettede om pågældende vil udtale sig eller ej jf. retsplejelovens bestemmelser om parts nærmeste.

Kildefortegnelse

Juridisk litteratur

Retssystemet og juridisk metode, Peter Blume, 2. udgave, 2014.

Betænkninger, bekendtgørelser og love

Bekendtgørelse nr. 241 af 18. marts 2011 om bisidders opgaver og beføjelser.

Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen.

Folketingstidende 2013-14, A, L 120 som fremsat.

Lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre.

Lovbekendtgørelse nr. 938 af 10. september 2019 om lov om rettens pleje med senere ændringer.

Lovbekendtgørelse nr. 1045 af 7. september om kriminallov for Grønland med senere ændringer, inkl. seneste ændring jf. § 1 i lov nr. 1056 af 30. juni 2020.

Lovbekendtgørelse nr. 1445 af 29. september 2020 om lov om rettens pleje med senere ændringer.

Lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016 om retsplejelov for Grønland med senere ændringer, inkl. seneste ændring jf. § 2 i lov nr. 1056 af 30. juni 2020.

Lovbekendtgørelse nr. 1835 af 15. september 2021 om lov om rettens pleje med senere ændringer.

Lovbekendtgørelse nr. 1851 af 20. september 2021 straffeloven med senere ændringer.

2015/1 LFS 42, Forslag til Lov om ændring af retsplejelov for Grønland (Videoafhøring af børn og unge i kriminalsager m.v.).

Retspraksis / domme

- K 128/18 af 16. august 2018.
- Rettens nr. 189/2022.
- Rettens nr. 1240/2020.

Andet

CIR1H nr. 9299 af 02/04/2019, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring.

CIR1H nr. 9208 af 07/04/2021, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring.

CIR1H nr. 9752 af 24/09/2021, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring.

CIR1H nr. 9019 af 01/01/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Videoafhøring af børn.

Gomard og Kistrup i Karnov, note nr. 959 til retsplejeloven.

<https://anklagemyndigheden.dk/da/viden> 1. maj 2022 kl. 14.48.

<https://da.uni.gl/uddannelse/oversaettelse-tolkning.aspx> 25. maj 2022 kl. 19.44.

<https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/reu/spm/999/svar/1507809/1933255/index.htm> 20. maj 2022 kl. 11.22.

Social- og Ældreudvalget 2020-21, SOU Alm. del – Bilag 350.

Bilagliste

Bilag 1: Afskrift af videoafhøring i sagen med politiets jnr. 5512-97351-62-21.

Bilag 2: Afskrift af videoafhøring i sagen med politiets jnr. 5505-97431-565-20.

Bilag 3: Afskrift af videoafhøring i sagen med politiets jnr. 5505-97361-49-21.

Bilag 4: Udskrift af mail fra Laila Hedegaard Pedersen, afdelingsleder for Afdeling for Oversættelse og Tolkning i Ilisimatusarfik.

Bilag 5: Udskrift af dombogen i sagen med rettens nr. 189/2022.

Bilag 6: Udskrift af dombogen i sagen med rettens nr. 1240/2020.